

EVLİ OLMAYAN KİŞİNİN TEK BAŞINA EVLAT EDİNMESİ

Ayşe KARACA ÖZ*

ÖZET

Evlat edinme, soybağının kurulmasının yollarından biridir. Ancak evlat edinme ile kurulan soybağı kan bağına dayanmayan yapay bir soybağıdır. Evlat edinme, eşlerin birlikte evlat edinmesi ya da tek başına evlat edinme şeklinde gerçekleştirilebilir. Evli olmayan kişinin kanunda aranan şartları yerine getirmesi hâlinde tek başına evlat edinmesi mümkündür. Evli olmayan kadın veya erkek tek başına evlat edinebilir. Tek başına evlat edinmeye doktrinde ve bazı yargı kararlarında evlat edinilen küçüğün aile ortamında yetişemeyeceği ve ebeveynlerinden birinin eksik olacağı düşüncesiyle mesafeli yaklaşmıştır. Ancak evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesine önyargılı yaklaşılmamalı ve hâkim somut olayın şartlarını dikkatlice değerlendirerek evlat edinilenin yararına olması durumunda tek başına evlat edinme kararına hükmetmelidir.

Anahtar Kelimeler: Soybağının Kurulması, Evlat Edinme, Evli Olmayan Kişinin Tek Başına Evlat Edinmesi, Evlat Edinmenin Koşulları, Küçüğün Yararı

SINGLE ADOPTION OF UNMARRIED PERSON

ABSTRACT

Adoption is one of the ways lineage is established. However, the lineage established by adoption is an artificial lineage that is not based on blood ties. Adoption can be done as a joint adoption or as a single adoption. It is possible for an unmarried person to adopt a child alone, provided that he or she fulfills the conditions sought in the law. An unmarried woman or man can adopt alone. In the doctrine and in some judicial decisions, it is considered that the adopted child will not be able to grow up in the family environment and one of the parents will be missing. However, the single adoption of an unmarried person should not be prejudiced and the judge

* **Arş. Gör. Dr.**, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi /ADANA, **e-posta:** akaraca@atu.edu.tr,

ORCID: 0000-0002-4806-0171

DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1091572

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 22/03/2022

Yayımlanmasının Uygun Görüldüğü Tarih: 26/06/2022

should consider the circumstances of the concrete case carefully and decide on the adoption alone if it is in the benefit of the adopted person.

Keywords: *Establishment of Lineage, Adoption, Single Adoption of Unmarried Person, Conditions of Adoption, Benefit of Minor*

GİRİŞ

Evlat edinmenin türleri Türk Medeni Kanunu'nda yer almaktadır. Bunlar; eşlerin birlikte evlat edinmesi veya tek başına evlat edinmedir. Eşler kural olarak birlikte evlat edinebilirler. Ancak bazı istisnai hâllerde eşlerden birinin aranan şartları sağlayarak tek başına evlat edinmesi de mümkündür. Diğer yandan evli olmayan kimseler de tek başına evlat edinebilirler. Evlilik oranlarının azaldığı günümüzde tek başına evlat edinmeye çocuğun yararı göz önünde bulundurularak önyargı ile yaklaşılmamalıdır. Zira bazı durumlarda her iki ebeveynine sahip olan çocuklar huzurlu bir ortamda yaşama imkânı elde edemez ve bakım ihtiyaçları gereğince yerine getirilmezken; bazı çocuklar ise tek ebeveyn ile bakımı ve eğitimi yeterince karşılanmış şekilde mutlu ve huzurlu bir ortamda yaşayabilirler. Tek başına evlat edinmenin gerçekleşip gerçekleşmemesi kararı ancak küçüğün yararı bağlamında mevcut şartların değerlendirilmesiyle ulaşılabilecek bir karardır. Bu sebeple evlat edinmenin şartları değerlendirilirken yalnızca birlikte evlat edinme ya da tek başına evlat edinme kapsamında değerlendirilme yapılması yerine küçüğün üstün yararının hangi ortamda daha fazla korunacağı değerlendirilmelidir.

I. GENEL OLARAK EVLAT EDİNME

Evlat edinme, soybağını kuran hâllerden biridir¹. Hukukumuzda evlat edinme ilk defa 743 sayılı Medeni Kanun'da düzenleme bulmuştur². 743 sayılı Medeni Kanun döneminde evlat edinme, bir sözleşme niteliğinde idi³. Yargıtay uygulaması da bu yöndeydi. Evlat edinmeye ilişkin hükümler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

¹ Turgut Akıntürk/Derya Ateş, *Aile Hukuku*, 23. Bası, Beta Yayınları, 2021, s. 369; Mustafa Dural/Tufan Ögüz/ Mustafa Alper Gümüş, *Aile Hukuku*, 15. Bası, Filiz Kitabevi, 2020, s. 315 vd.; Ali Er, *Küçüklerin Evlat Edinilmesi*, 1. Baskı, Filiz Kitabevi, 2020, s. 3; Kudret Güven, "Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Yargıtay Dergisi*, 32(4), 2006, s. 540; Cem Baygın, "Evlat Edinmenin Koşulları", *AÜEHFD*, 7(3-4), 2003, s. 591.

² Kemal Fikret Arık, "Evlat Edinme Bakımından Türk ve İsviçre Doktrin ve Tatbikatı Arasında Bir Mukayese", *AÜSBFD*, 13(4), 1958, s. 95; Akıntürk/Ateş, s. 369. Amerikan Hukuku'nda evlat edinmeye ilişkin bkz. Gözde Çağlayan Aygün, "Amerikan Hukukunda Evlat Edinmeye Bir Bakış: Vermont Eyaleti Örneği", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 27(1), 2021, s. 717 vd.

³ Bülent Köprülü/Selim Kaneti, *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, 1989, s. 228; Gözde Çağlayan Aygün, *Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları*, Tıpkı 2. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 23; Akıntürk/Ateş, s. 370; Dural/Ögüz/Gümüş, s. 316.

ile İsviçre Hukuku doğrultusunda büyük ölçüde değişmiştir⁴. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'na göre evlat edinme, hâkim kararı ile yapılmaktadır⁵. Doktrinde bu yüzden evlat edinme bir görüşe göre⁶ “hâkim kararıyla kurulan hukuki işlem” olarak adlandırılırken; diğer bir görüşe göre⁷ ise, “hâkim kararı ile meydana gelen hakimiyet tasarrufu, bir maddi fiil” olarak nitelendirilmektedir.

İsviçre Hukuku'nda tam evlat edinme sistemi benimsenmesine rağmen Türk Hukuku'nda bazı konularda sınırlı evlat edinme sistemi kabul edilmektedir⁸. Tam evlat edinme sistemine göre, evlat edinmeyle birlikte evlat edinilen ile biyolojik ailesi arasındaki aile bağı tamamen sona ermekte ve evlat edinilen artık evlat edinene aile bağı ile bağlanmaktadır⁹. Tam evlat edinme sisteminin aksine sınırlı evlat edinme sisteminde evlat edinilenin biyolojik ailesi ile bağı devam etmekle beraber yeni bir aile bağı daha ortaya çıkar¹⁰.

II. EVLAT EDİNEN BAKIMINDAN EVLAT EDİNMENİN TÜRLERİ

Evlat edinme, eşlerin birlikte evlat edinmesi veya belirli koşullarda istisnai olarak eşlerden birinin tek başına evlat edinmesi veya evli olmayan kişinin tek başına evlat edinmesi şeklinde gerçekleşebilir.

A. Birlikte Evlat Edinme

Eşler kural olarak ancak birlikte evlat edinebilirler (TMK m. 306). Eşlerin tek başına evlat edinmeleri kural olarak mümkün değildir. Diğer yandan birlikte evlat edinme yalnızca eşler tarafından birlikte gerçekleştirilebilir¹¹. Örneğin, iki arkadaş veya iki kuzen birlikte evlat edinemezler. Eşlerin birlikte evlat edinebileceği kuralına kanun koyucu bazı istisnalar tanımıştır. Bu istisnalar; diğer eşin çocuğunun

⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 317.

⁵ Oğuz Sadık Aydos, “Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 2000, s. 119; Akıntürk/Ateş, s. 369; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 317.

⁶ Mahmut Kizir, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, *SÜHFD*, 17(1), 2009, s. 155; Akıntürk/Ateş, s. 369.

⁷ Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 2014, s. 567.

⁸ Doktrinde çifte soybağının neden olduğu sorunlar sebebiyle tam evlat edinme sisteminin kabul edilmesi gerektiği görüşü bulunmaktadır. Bkz. Dural/Öğüz/Gümüş, s. 339; Er, s. 10; Kizir, s. 152-153.

⁹ Ingeborg Schwenzer/Andrea Büchler/Michelle Cottier, *Die Praxis des Familienrechts Familienrecht und gesellschaftliche Veränderungen*, Stämpfli Verlag, 2014, <<https://www.swisslex.ch/>> Erişim Tarihi 10 Eylül 2021, s. 966; Kizir, s. 152.

¹⁰ Ingeborg /Büchler/Cottier, s. 966; Kizir, s. 152; Er, s. 8 vd.

¹¹ Aydos, s. 122.

evlat edinilmesi ve eşlerin birlikte evlat edinmelerinin mümkün olmamasıdır¹². Söz konusu durumlar bulunmadan eşlerden biri, diğer eşin rızasını alarak bile tek başına evlat edinemez¹³.

Eşlerin birlikte evlat edinebilmeleri için, en az beş yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş olmaları gerekir (TMK m. 306/II). Eşlerin kanunda yer alan süreye ilişkin şartlardan birini sağlamaları hâlinde evlat edinmeleri mümkündür¹⁴. Her iki şartı da sağlıyor olmaları aranmaz.

B. Tek Başına Evlat Edinme

Tek başına evlat edinmede evlat edinilen tek bir ebeveyne sahip olup, evlat edinilenin bütün sorumluluğu tek başına evlat edinen kişidedir¹⁵. Tek başına evlat edinme farklı şekillerde gerçekleşebilir. Bunlardan ilki, eşlerden birinin istisnai olarak tek başına evlat edinmesidir. Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları ya da otuz yaşını doldurmuş olması şartıyla diğer eşin çocuğunu yani üvey çocuğunu evlat edinebilir (TMK m. 306/III). Öte yandan eşlerden biri eğer otuz yaşını doldurduysa, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünün bulunmaması ya da iki yıldan fazla süredir nerede olduğundan haberdar olunmaması veya mahkeme kararı ile iki yılı aşkın süredir ayrı yaşamaları sebebiyle birlikte evlat edinmenin mümkün olmaması hâlinde tek başına evlat edinme hakkına sahiptir (TMK m. 307/II). İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art. 264b/II hükmüne göre eşlerden biri yirmi sekiz yaşını doldurmuşsa, diğer eşin sürekli olarak ayırt etme gücünün bulunmaması veya iki yıldan fazla süredir nerede olduğu bilinmemesi ya da mahkeme kararıyla üç yılı aşkın süredir eşlerin birbirlerinden ayrı yaşaması hâlinde tek başına evlat edinmesi mümkündür. Hukukumuzda İsviçre Hukuku'ndan farklı olarak evlat edinme yaşı olarak yirmi sekiz yerine otuz, mahkeme kararıyla ayrı yaşama süresi ise üç yıl değil iki yıl şeklinde düzenlenmiştir.

Eşlerden biri ancak TMK m. 307/II hükmünde yer alan durumların birinin bulunması hâlinde tek başına evlat edinebilir. Bu düzenlemenin temel amacı, TMK m. 307/II hükmündeki durumlar dışında diğer eşin evlat edinmeye sıcak bakmaması hâlinde karşılaşılabilecek sıkıntıların önlenmesi ve çocuğun menfaatinin korunmasıdır¹⁶.

¹² Dural/Öğüz/Gümüş, s. 321; Akıntürk/Ateş, s. 374; Aydoğdu, s. 293.

¹³ Aydoğdu, s. 308.

¹⁴ Fikriye Ceren Sadioğlu, “Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Eşlerin Birlikte Evlat Edinmesi Kuralı”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 2020, s. 739.

¹⁵ Cyril Hegnauer, *Schweizerisches Zivilgesetzbuch Familienrecht 1. Teilband Die Entstehung des Kindesverhältnisses Artikel 252- 269c*, Stämpfli Verlag, 1984, Art. 264b, s. 470; Aydoğdu, s. 306; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 81.

¹⁶ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 320.

Evli olmayan kişilerin de tek başına evlat edinebilmesi mümkündür.

III. EVLİ OLMAYAN KİŞİNİN TEK BAŞINA EVLAT EDİNMESİ

A. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu'na göre, evli olmayan kişilerin tek başına evlat edinmesi mümkündür (TMK m. 307/I). Alman Medeni Kanunu BGB §1741 ve İsviçre Medeni Kanunu ZGB Art. 264b hükümlerinde de evli olmayan kişilerin tek başına evlat edinebileceği düzenlenmiştir. Evli olmayan kişi ile kastedilen, bekar, boşanmış ya da dul kişidir¹⁷. Kanunda cinsiyet bakımından herhangi bir ayırım bulunmamaktadır. Kadın veya erkek şartların mevcut olması durumunda tek başına evlat edinebilir. Ülkemizde de hem bekar kadınların hem de bekar erkeklerin tek başına evlat edindiğine rastlanmaktadır¹⁸. Öte yandan evli olmayan kişi yalnızca tek başına evlat edinebilir. Evli olmayan kimsenin, örneğin kardeşiyle kuzeniyle ya da erkek arkadaşıyla birlikte evlat edinmesi mümkün değildir¹⁹.

Tek başına evlat edinmek için başvuruda bulunan kişi daha sonra evlendiğinde evlat edinmenin seyri bakımından herhangi bir değişiklik meydana gelmez²⁰. Evlat edinme başvurusunda bulunan kimse, evlilik sebebiyle birlikte evlat edinme için başvurmak zorunda değildir; fakat tek başına evlat edinme birlikte evlat edinme hükümlerini dolanmak amacıyla yapılmamalıdır²¹. Tek başına evlat edinen kişinin eşinden izin alması gerekmez. Hâkim, evlilik sonucunda evlat edinilecek

¹⁷ Cyril Hegnauer, "Das Neue Schweizerische Adoptionsrecht", *Juristen Zeitung*, 28. Jahrg., 1973, <<https://www.jstor.org/stable/20813104>> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021, s. 583; Monika Pffafinger/Ingeborg Schwenzer, *Internationale Adoption. Workshop 4: Adoption durch Einzelpersonen sowie homosexuell ausgerichtete Personen*. FamPra.ch- Schriftenreihe zum Familienrecht Band/Nr. 1, Stämpfli Verlag AG, 2009, <<https://www.swisslex.ch/>> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022, s. 153; Hegnauer, *Familienrecht*, s. 471.

¹⁸ Her ne kadar bekar kadınların evlat edinme sayısı daha fazla olsa da ülkemizde bekar bir erkeğin de evlat edindiği görülmektedir. Devlet korumasındaki çocuğu evlat edinen ilk bekar erkek konulu haberin detayları için bkz. <<https://www.armanayse.com/devlet-korumasindaki-bir-cocugu-evlat-edinen-ilk-bekar-erkek/>> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021.

¹⁹ Gernhard Schlitt/Gabriele Müller, *Handbuch Pflichtteilsrecht*, 2. Auflage, C.H. Beck Verlag, 2017, <<https://beck-online.beck.de/Home>> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021, Rn. 142.

²⁰ Rumeysa Sağlam, Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinme, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2019, s. 48; Hande Deniz, Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2009, s.107; Hegnauer, *Familienrecht*, s. 471; Aydoğdu, s. 307; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 83.

²¹ Hegnauer, *Familienrecht*, s. 471. Aksi görüş, Aydoğdu, tek başına evlat edinme başvurusunun sonrasında evlilik gerçekleşmişse hâkimin küçüğün yararını dikkate alarak evlat edinme kararına hükmetmemesi ya da eşlerden diğerinin de evlat edinme talebinde bulunması gerektiğini kabul etmektedir. Aydoğdu, s. 307.

çocuğun menfaatinin zedelenmeyeceğine ilişkin kanaate varırsa evlat edinme kararına hükmetmelidir²².

B. Şartları

Evlat edinme için TMK m. 305 hükmünde yer alan şartlar tek başına evlat edinme için de aranır. Evli olmayan kişinin evlat edinmesi durumunda kanunda yer alanlar haricinde başka özel şartlar aranmamaktadır. Örneğin, evlat edinecek kişinin bakım ilişkisinden evvel evlat edinenle kişisel ilişki kurup kurmadığı ya da önceden çocuk büyütüp büyütmediği gibi konular incelenmemektedir²³.

1. Küçüklerin Evlat Edinilmesi Bakımından Aranılan Şartlar

Küçüklerin evlat edinilmesi için bazı şartlar aranmaktadır. Ancak bu şartların bulunması durumunda evlat edinme gerçekleşir.

a. Küçüğün evlat edinen tarafından en az bir yıllık süre ile bakılmış ve eğitilmiş olması

Bir küçüğün evlat edinilebilmesi için evlat edinen tarafından en az bir yıl süre ile bakılmış ve eğitilmiş olması gerekir (TMK m. 305/I). Bu süre esasen her iki tarafın da menfaatinidir. Evlat edinen bu süre içerisinde evlat edinilene bakma ve eğitime imkânına sahip olur. Taraflar bu süre içerisinde birbirlerini daha iyi tanıma şansı elde ederler. Böylelikle taraflar arasında arzu edilen ana-baba ve çocuk ilişkisinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine ilişkin bir fikir de ortaya çıkar²⁴.

Bir yıllık süre, asgari bakım süresi olduğundan kısaltılması mümkün değildir²⁵. Söz konusu bakım süresi içerisinde evlat edinen ve evlat edinilen sürekli bir ilişki kurmuş olmalıdır. Sürekli nitelik taşımayıp yalnızca boş zamanların değerlendirilmesi söz konusuysa bu hâlde sürekli bir ilişkinin varlığından bahsedilemez²⁶.

²² Hegnauer, *Familienrecht*, s. 471; Sağlam, s. 48.

²³ Aydoğdu, s. 308; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 83.

²⁴ Eda Şahin Şengül, “Alman Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yeni Dönem”, *YHBD*, 6(1), 2021, s. 335-336; Aydos, s. 120; Er, s. 36; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 317-318, Akıntürk/Ateş, s. 371; Kizir, s. 155-156.

²⁵ Aydos, s. 119 vd.; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 54; Sadioğlu, s. 736.

²⁶ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 318.

b. Evlat edinmede küçüğün yararının bulunması

Evlat edinmenin belki de en önemli şartı, evlat edinmede küçüğün yararının bulunmasıdır²⁷. Küçüğün yararına olmayacağı kabul edilen hâllerde evlat edinmenin diğer şartları yerine getirilmiş olsa bile evlat edinme kararına hükmedilmez. Bu sebeple, küçüğün yararının bulunması evlat edinme için olmazsa olmaz şartlardan birisidir de denilebilir²⁸. Zira “çocuğun yararına olma ilkesi”, çocuk hukukunun en temel ilkelerinden birisidir²⁹. Kanunda evlat edinmede “küçüğün yararı” ifadesi kullanılmış olsa da bu erginlerin evlat edinmesi bakımından da uygulama bulur³⁰.

Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 3/I hükmüne göre, “*kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar ve yasama organları tarafından gerçekleştirilip çocukları ilgilendiren tüm etkinliklerinde çocuğun yararı ana fikir oluşturur*”. Çocuğun yararı kavramından kısa vadede, dar anlamda bir “çıkar” değil geniş kapsamda, gelecekteki ve toplumsal çevredeki “çocuk yararı” anlatılmak istenmektedir³¹. Bu bağlamda Medeni Kanunumuzda da çocuğun yararına büyük önem atfedilerek Çocuk Hakları Sözleşmesi ile aynı doğrultuda düzenleme yapılmıştır.

Evlat edinilenin yeteneklerinin istismar edilmesi, ucuz işgücü amacıyla yapılmak istenmesi, evlat edinen kişinin haysiyetsiz bir yaşam tarzına sahip olması, alkol, uyuşturucu ya da kumara bağımlı olması, evlat edinilenin evlat edinilene iyi şekilde bakacak maddi ve manevi güce sahip olmaması, evlat edinilenin eski eşini evlat edinmek istemesi, evlat edinmenin mirasçılardan mal kaçırma amacıyla yapılması gibi durumlar evlat edinilenin yararının bulunmadığı hâllere örnek olarak gösterilebilir³². Diğer yandan tek başına evlat edinen kimsenin, boşandığı ya da ölen eşinin çocuğunu evlat edinmek istemesi durumunda çocuğun yararının bulunup bulunmadığı somut duruma göre değerlendirilmelidir³³.

Küçüğün evlat edinmeden sonraki durumunun, yaşam şartlarının evlat edinmeden önceki durumu ile karşılaştırılarak evlat edinmede çocuğun üstün

²⁷ Hegnauer, *Adoptionsrecht*, s. 583; Akıntürk/Ateş, s. 371; Baygın, *Evlat Edinmenin Koşulları*, s. 598; Aydoğdu, s. 136; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 49.

²⁸ Deniz, s. 46; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 318; Akıntürk/Ateş, s. 371; Aydoğdu, s. 137.

²⁹ Ingeborg/Büchler/Cottier, s. 975; Aydoğdu, s. 137; Baygın, *Evlat Edinmenin Koşulları*, s. 592; Er, s. 41.

³⁰ Aydoğdu, s. 136.

³¹ Aynı şekilde Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 21 hükmüne göre, evlat edinme sistemini benimseyen ülkeler çocuğun yüksek yararını temel bir ilke olarak kabul etmektedirler. Deniz, s. 47.

³² Aydoğdu, s. 143-144; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 51; Er, s. 42.

³³ Aydoğdu, s. 143-144.

yararının bulunup bulunmadığı tespit edilebilir. Eğer mevcut şartlar değerlendirildiğinde evlat edinmeden sonra küçüğün yaşam şartlarının ve gelişiminin daha iyi olacağı düşünülüyorsa, evlat edinmenin küçüğün yararına olacağı söylenebilir³⁴.

Evlat edinme bakımından küçüğün yararının bulunup bulunmadığını hâkim kendiliğinden araştırır³⁵. Evlat edinmeye ilişkin diğer şartların tamamı gerçekleşmiş olsa dahi hâkim evlat edinmenin küçüğün yararına olmadığını saptarsa evlat edinme talebini reddedebilir³⁶. Fakat evlat edinmenin neden küçüğün yararına olmadığını açıklanması gerekir.

c. Küçüğün ve ailesinin rızasının alınmış olması

Evlat edinme bakımından aranan şartlardan biri de ayırt etme gücüne sahip küçüğün rızasının alınmasıdır (TMK m. 308/II). Küçüğün rızası eski Medeni Kanun döneminde de aranmaktaydı.

Küçüğün evlat edinilmesinde evlat edinmenin şartlarından biri de anne babanın rızasının alınmasıdır. Zira evlat edinme ile beraber anne babanın çocuk üzerinde velayet hakları son bulur³⁷. Hem annenin hem de babanın evlat edinmeye ilişkin rızasının bulunması gerekir³⁸. Rıza, sözlü veya yazılı şekilde küçüğün anne babasının oturdukları yer mahkemesinde beyan edilir ve tutanak altına alınır. Rıza, anne ve babanın şahsına sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliğinde olduğundan, taraflarca bizzat verilmesi gerekir. Anne ve baba mahkemede rıza beyanını açıklamaları için bir vekil tayin edemezler³⁹. Rıza beyanını bizzat kendileri açıklamak zorundadırlar.

Kanun koyucu rızanın verilme zamanı açısından belirli bir süre şartı öngörmüştür⁴⁰. TMK m. 310/I hükmüne göre, rızanın geçerli olarak verilmesi için küçüğün doğumundan itibaren en az altı hafta geçmesi gereklidir. Bu hükümle anne babanın hızlı karar vermelerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan verilen rızanın tutanağa yazıldığı tarihten itibaren altı hafta içinde geri alınması mümkündür. Rızanın geri alınması, rızanın verilmesi ile aynı usule göre gerçekleştirilir. Rızayı geri alan anne ve babanın tekrardan evlat edinme için rıza

³⁴ Şahin Şengül, s. 332; Aydoğdu, s. 192; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 50; Er, s. 42.

³⁵ Deniz, s. 46.

³⁶ Baygın, *Evlat Edinmenin Koşulları*, s. 598; Aydoğdu, s. 138; Er, s. 41.

³⁷ Aydoğdu, s. 192; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 55; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 323-324; Er, s. 57.

³⁸ Aydoğdu, s. 199; Er, s. 59; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 324.

³⁹ Doktrindeki tartışmalar için bkz. Er, s. 65 vd.; Deniz, s. 64; Aydoğdu, s. 216.

⁴⁰ Akıntürk/Ateş, s. 375; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 325.

vermesi kanunda hüküm altına alınmıştır. Fakat ikinci defa verilen rıza kesin olduğundan bir daha geri alınması söz konusu olamaz (TMK m. 310/III)⁴¹.

Bazı durumlarda istisnai olarak küçüğün evlat edinilmesinde anne ve babadan birinin rızasının aranmayacağı kanunda düzenlenmiştir. TMK m. 311 hükmüne göre, “kim olduğu ya da uzun süredir nerede oturduğu bilinmemekteyse veya ayırt etme gücünü sürekli olarak kaybetmişse ya da küçüğe olan özen yükümlülüğünü gerektiği ölçüde ifa etmiyorsa anne ve babadan birinin rızası aranmaz”.

d. Evlatlık ile evlat edinen arasında onsekiz yaş farkın bulunması

Gerek birlikte evlat edinmede gerekse tek başına evlat edinme durumunda evlat edinen ile evlat edinilen arasında on sekiz yaş fark bulunması gerekmektedir⁴². Evlat edinilen evlat edinenden on sekiz yaş küçük olmalıdır⁴³ (TMK m. 308/I). Kanunun on sekiz yaş aramasının evlat edinen için bir aile ortamının oluşmasını sağlamak ve ahlaki suistimalleri engellemek gibi nedenleri bulunmaktadır⁴⁴. İsviçre Medeni Kanunu ZGB Art. 264d/I hükmünde evlat edinme için yaş farkı kanunî değişikliklerle on altı olarak belirlenmiştir. Ancak çocuğun yararının bulunması durumunda evlat edinen tarafından gerekçelendirilerek bu kuraldan ayrılmanın mümkün olduğu da ilgili düzenlemede yer almıştır.

e. Vesayet dairelerinin izni

Evlat edinilecek küçüğün vesayet altında olması durumunda vesayet daireleri olan vesayet makamı ve denetim makamının izni aranmaktadır⁴⁵. Vesayet dairelerinden izin alınması şartı, hem ayırt etme gücüne sahip küçük hem de ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük için söz konusudur. Küçüğün ayırt etme gücüne sahip olması vesayet dairelerinden izin alınması gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır⁴⁶.

⁴¹ Herdem Belen, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme*, Beta Yayıncılık, 2005, 46; Akıntürk/Ateş, s. 377; Aydoğdu, s. 229; Er, s. 68; Aydos, s. 125.

⁴² Dural/Öğüz/Gümü, s. 322; Akıntürk/Ateş, s. 375; Er, s. 47.

⁴³ “4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 308/1 maddesindeki hükme göre evlat edinilenin, evlat edinenden en az on sekiz yaş küçük olması şarttır. Dosyada mevcut nüfus örneklerinden, 20.08.1966 doğumlu F. Ç. ile 27.06.1984 doğumlu evlat edinilmek istenen S. A. arasındaki yaş farkının onsekiz yıldan az olduğu anlaşılmaktadır... Mahkemede sözü edilen maddede öngörülen şart gerçekleşmediği hâlde davanın kabulüne karar verilmesi de doğru bulunmamıştır” Y. 2. HD. E. 2004/ 9167, K. 2004/10742, <<https://legalbank.net/>> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021.

⁴⁴ Aydoğdu, s. 334; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 67; Dural/Öğüz/Gümü, s. 322; Akıntürk/Ateş, s. 375; Er, s. 47.

⁴⁵ Akıntürk/Ateş, s. 378; Dural/Öğüz/Gümü, s. 323.

⁴⁶ Akıntürk/Ateş, s. 378.

2. Erginlerin Evlat Edinilmesi Bakımından Aranılan Şartlar

Erginlerin evlat edinilmesi TMK m. 313 hükmünde düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, “Evlât edinenin altsoyunun açık muvafakatiyle ergin veya kısıtlı aşığadaki hallerde evlât edinilebilir:

1. Bedensel veya zihinsel engeli sebebiyle sürekli olarak yardıma muhtaç ve evlât edinen tarafından en az beş yıldan beri bakılıp gözetilmekte ise

2. Evlât edinen tarafından, küçükken en az beş yıl süreyle bakılıp gözetilmiş ve eğitilmiş ise,

3. Diğer haklı sebepler mevcut ve evlât edinilen, en az beş yıldan beri evlât edinen ile aile hâlinde birlikte yaşamakta ise.”

Erginlerin evlat edinilmesi durumunda evlat edinenin eğer altsoyu bulunuyorsa evlat edinme hususunda açık rızasının bulunması gereklidir. Erginlerin evlat edinilmesi küçükün evlat edinilmesine göre daha sıkı şartlara tabi tutulmuştur. İlgili hükme göre, erginlerin evlat edinilmesine ilişkin şartların bulunup bulunmadığı araştırılır. Şartların bulunmaması durumunda evlat edinme kararına hükmedilmez⁴⁷. Evlat edinme durumunda evlat edinilenin eşi de bu durumdan hukuki olarak ciddi şekilde etkileneceğinden evlat edinilen evli ise ancak eşinin rızasının bulunması durumunda evlat edinilebilir (TMK m. 313/II). Bunlar dışında küçüklerin evlat edinilmesine ilişkin hükümler erginlerin evlat edinilmesinde de kıyas yoluyla uygulanır. Söz konusu kıyas hükümleri, evlat edinmenin gerçekleşmesi için evlat edinilenin yararının bulunması, TMK m. 306 hükmüne göre birlikte evlat edinme durumunda eşlerin en az beş yıllık evli olmaları ya da otuz yaşını doldurmuş

⁴⁷ “Evlât edinme başvurusunda bulunan kişi 70 yaşında ve evli değildir. Evlat edinilmek istenen X ise, 40 yaşındadır ve 1994 yılından beri evlat edinme başvurusunda bulunan kişiye ait çiftlikte yaşamakta ve çalışmaktadır. X’in fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı olduğuna ilişkin sağlık raporu bulunmaktadır. Bu sebeple, sürekli yardıma ihtiyaç duyacağı fiziksel ya da zihinsel bir rahatsızlığı bulunmadığı söylenebilir. X’e ergin olmadan beş yıl boyunca da bakılmamıştır. Bu sebeple ZGB Art. 266/1-2 hükümlerinde yer alan şartlar sağlanmamıştır. Beş yıl aynı evde yaşama ve önemli nedenlerin bulunması durumunda evlat edinme mümkün olabilir. Önemli nedenler evlat edinmeyi haklı hâle getirmelidir. Önemli nedenler evlat edinilen ve evlat edinen arasındaki kişisel ilişki esas alınarak saptanmalıdır. Raporda, evlat edinme başvurusunda bulunan kişinin tüm hayatını çiftlikte geçirdiğini ve bu süreç boyunca çok severek çiftçilik yaptığı yer almaktadır. X, ise son 14 yılda onu bu konuda desteklemiştir. X de artık süreçleri kendi başına yönetecek duruma gelmiştir. Evlat edinme başvurusunda bulunan kişinin endişesi çiftliğin gelecekte de yönetiminin sağlanması hususudur. Raporda yer alan bu durumlar, evlat edinme konusunda ekonomik ve miras nedenlerinin ön plânda olduğunu gösterir niteliktedir. Diğer yandan evlat edinme başvurusunda bulunan kişinin mirasçıları arasında arazi konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Hâl böyle olunca, evlat edinme başvurusunun ekonomik sebeplerle yapıldığının söylenmesi yanlış olmaz. Özetle ZGB 266/1 hükmünde yer alan haklı nedenler şartının mevcut olayda bulunmadığı söylenebilir ve bu sebeple kanunda aranan şartlar sağlanmadığından evlat edinme talebinin reddi gerekir.” Luzern Obergericht, LGVE 2009 III, <<https://www.swisslex.ch/>> Erişim Tarihi 10 Eylül 2021, Nr. 4.

olmaları, eşlerden birinin diğerinin çocuğunu evlat edinebilmesi için en az iki yıldır evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş olmaları, TMK m. 307 gereği tek başına evlat edinme gerçekleşiyorsa evlat edinenin otuz yaşını doldurmuş olması yine evli çiftlerden birinin ancak TMK m. 307/II hükmünde şartların gerçekleşmesi durumunda tek başına evlat edinebileceği, TMK m. 308 hükmüne göre evlat edinen ile evlat edinilen arasında en az 18 yaş farkının bulunması, evlat edinilenin kısıtlı olması hâlinde vesayet dairelerinin izninin aranması gerekliliği ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesi bakımından da aranan şartlardır⁴⁸.

3. Tek Başına Evlat Edinmenin Evlat Edinen Bakımından Şartları

Tek başına evlat edinme için evlat edinenin otuz yaşını doldurmuş olması ve ayırt etme gücüne sahip olması gerekmektedir.

Evlat edinmenin evlat edinen bakımından genel bir şartı ise, küçüklerin evlat edinilmesi durumunda evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı olarak zedelenmemesidir (TMK m. 305/II). Esasen ilgili düzenlemeyle aranan çocukların yararlarının hiç zedelenmemesi değil hakkaniyete aykırı olarak⁴⁹ zedelenmemesidir⁵⁰. Hâkim somut olayın şartlarını detaylı şekilde inceleyerek evlat edinme durumunda evlat edinenin diğer çocuklarının yararlarının hakkaniyete aykırı zedelenip zedelenmediğine ilişkin bir karar vermelidir.

a. Evlat edinenin otuz yaşını doldurmuş olması

Evli olmayan evlat edinenin otuz yaşını doldurması aranmaktadır (TMK m. 307/I). Otuz yaşını doldurmayan kişinin evlat edinme başvurusu reddedilir⁵¹. Ancak evlat edinecek kişi başvurusu sonuçlanıncaya kadar otuz yaşını doldurmuş olursa bu durumda yaş şartı sağlanmış olur. Otuz yaş, tek başına evlat edinen kişi bakımından belirli bir olgunluğa ulaşma yaşı olarak kabul edilmiştir. Kanundaki açık ifade sebebiyle yaş şartının hafifletilmesi mümkün değildir⁵². Bu yaşa erişmiş kişinin evlat

⁴⁸ Fakat ergin ve kısıtlıların evlat edinilmesinde ana ve babanın rızasına ilişkin hükümler uygulanmaz. Dural/Öğüz/Gümüş, s. 333-334; Kizir, s. 164.

⁴⁹ Geçim sıkıntısı bulunan kimsenin evlat edinmek istemesi, yoğun işleri nedeniyle çocuklarıyla yeterince ilgilenemeyen kimsenin evlat edinmek istemesi veya hastalık ya da engeli sebebiyle özel bakıma muhtaç çocuğu bulunan kişinin evlat edinmek istemesi gibi durumlarda diğer çocukların yararlarının hakkaniyete aykırı olarak zedelenme ihtimalinin bulunduğu söylenebilir. Aydos, s. 321; Aydoğdu, s. 345; Er, 2020, s. 45.

⁵⁰ Zira evlat edinme durumunda diğer çocukların maddi veya manevi yararlarında illa ki belirli ölçüde bir azalma meydana gelecektir. Hakkaniyete aykırılık şartının gerçekleşmesi için yararın aşırı bir şekilde ya da kabul edilemez ölçüde azalması aranır. Er, s. 44.

⁵¹ 743 sayılı eski Medeni Kanun, evlat edinme için otuz beş yaş koşulunu aramaktaydı. 4721 sayılı Yeni Medeni Kanunda bu yaş şartı otuza düşürülmüştür.

⁵² Aydoğdu, s. 307.

edinilenin sorumluluğunu alabilecek yeterliğe eriştiği varsayılmaktadır. İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art. 264b/I hükmünde ise evli olmayan evlat edinenin yirmi sekiz yaşını doldurmuş olması şartı aranmaktadır. Alman Medeni Kanunu'nda (BGB) ise yaş şartı § 1743 hükmüne göre yirmi beştir. Doktrinde⁵³ tek başına evlat edinmede, evlat edinenin evlat edinilecek kişi ile bağının bulunması veya evlat edinme için haklı bir nedenin olması durumunda kanunda yapılacak bir değişiklikle otuz yaşın düşürülebilmesine imkân sağlanması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁴.

Kanunumuz, evlat edinen bakımından asgari yaşı otuz yaş olarak belirlemekle beraber azami bir yaş belirlememiştir⁵⁵. İsviçre Medeni Kanunu ZGB Art. 246d/I hükmünde, evlat edinen ile evlat edinilen arasında en fazla kırk beş yaş olabileceği düzenlenmiştir. Ancak ilgili hükme göre, evlat edinilenin yararı bulunduğu takdirde bu kuralın uygulanmaması mümkündür. Hukukumuzda evlat edinenin yaşının üst sınırı konusunda herhangi düzenleme yer almamakla beraber kanaatimizce evlat edinenin yaşı evlat edinilenin yararı gözetilerek hâkim tarafından değerlendirilmelidir. Hâkim, çok yaşlı kimse tarafından evlat edinmenin gerçekleşmesi durumunda evlat edinilenin bakımı hususunda eksiklikler ve sıkıntılar yaşanacağına kanaat getirirse evlat edinme başvurusunu reddedebilir⁵⁶. Özellikle tek başına evlat edinme durumunda evlat edinme talebinde bulunan kişinin çok yaşlı olması evlat edinme başvurusunun reddi için bir sebep olarak gösterilebilir⁵⁷.

b. Evlat edinenin ayırt etme gücüne sahip olması

Evlat edinecek kişinin hak ehliyetinin bulunması gerekir. Diğer yandan evlat edinme kurumunun niteliği gereği yalnızca gerçek kişiler evlat edinebilir⁵⁸.

Evlat edinmenin şartlarından birisi de evlat edinecek kişinin ayırt etme gücüne sahip olmasıdır⁵⁹. Evlat edinme yönünden ayırt etme gücü ile kastedilen, evlat edinenin evlat edinilen ile sağlıklı bir evlat edinme ilişkisi kurabilme yeteneğine sahip olmasıdır⁶⁰. Tam ehliyetli bir kişi evlat edinebilirken, tam ehliyetsiz bir kimsenin evlat edinmesi mümkün değildir. Diğer yandan sınırlı ehliyetsiz evlat edinecek kişi ayırt etme gücüne sahip fakat vesayet altındaysa

⁵³ Deniz, s. 108.

⁵⁴ Deniz, s. 108.

⁵⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 323; Er, s. 46.

⁵⁶ Er, s. 46.

⁵⁷ Er, s. 46.

⁵⁸ Aydoğdu, s. 287; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 65; Er, s. 32.

⁵⁹ Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 65; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 322; Aydoğdu, s. 288.

⁶⁰ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 322; Aydoğdu, s. 291.

vesayet makamı ve denetim makamından izin alınması gerekir⁶¹. Sınırlı ehliyetsizlerden ayırt etme gücüne sahip küçük ise, tek başına evlat edinme şartlarını (otuz yaşını doldurmuş olma, evlat edinilen ile arasında on sekiz yaşın farkın bulunması gibi) zaten sağlayamayacağından evlat edinmesi söz konusu olamaz⁶².

Kendisine yasal danışman atanan kimsenin evlat edinebilmesi için yasal temsilciden izin alması gerekmez. Zira evlat edinme TMK m. 429 kapsamında yer alan işlemlerden değildir⁶³.

C. Evlat Edinmenin Sonuçları

1. Mirasçılık Bakımından

Evlat edinme ile beraber evlat edinilen evlat edinenin yasal mirasçısı olur⁶⁴. TMK m. 500/I hükmüne göre, evlat edinilen ve altsoyu evlat edinene kan hısımları gibi mirasçı olmaktadır. Yine maddenin devamına göre, evlat edinilen biyolojik ailesinin de mirasçısı olmaya devam eder. Böylece evlat edinilenin hem biyolojik ailesine hem de evlat edinene olmak üzere iki adet mirasçılığı bulunur. Diğer yandan evlat edinen, evlat edinilenin mirasçısı konumunda değildir (TMK m. 500/II). Burada evlat edinen ile tek yönlü bir mirasçılık ilişkisi kurulmaktadır. Ayrıca, evlat edinilen ve altsoyu evlat edinenin diğer hısımları bakımından da mirasçı sıfatı taşımamaktadır⁶⁵.

2. Evlat Edinilenin Adı ve Soyadı Bakımından

Esasen evlat edinme, evlat edinilenin adına kural olarak etkide bulunmamaktadır. Fakat TMK m. 314/III hükmüne göre, evlat edinen dilediği takdirde evlat edinilene yeni bir isim verebilir. Bu durum ayırt etme gücüne sahip evlat edinilen bakımından sınırlandırılmıştır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan evlat edinilene evlat edinen kendisi bir isim verebilir. Ancak ayırt etme gücüne sahip evlat edinilene yeni bir isim verilirken evlat edinilenin rızası alınmalıdır⁶⁶. İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) Art. 267 hükmünde, evlat edinilen 12 yaşını doldurmuş ise yeni bir

⁶¹ Hegnauer, *Familienrecht*, s. 460; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 322; Aydoğdu, s. 290 vd.

⁶² Er, s. 33.

⁶³ Aydoğdu, s. 293; Çağlayan Aygün, *Evlat Edinme ve Sonuçları*, s. 66.

⁶⁴ Jürgen Rieck, *Ausländisches Familienrecht*, C.H. Beck Verlag, 2021, <<https://beck-online.beck.de/Home>> Erişim Tarihi 5 Eylül 2021, Rn. 152; Arık, s. 111.

⁶⁵ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 340.

⁶⁶ Er, s. 111.

isim verilirken onun rızasının alınması gerektiği ve haklı sebepler bulunması hâlinde evlat edinilenin önceki adını kullanabileceği düzenlenmiştir⁶⁷.

Türk Medeni Kanunu m. 314/III hükmüne göre, evlat edinilen küçük ise, evlat edinenin soyadını alır. Burada küçüğün evlat edinenin soyadını kullanması hem hak hem de yükümlülük olarak düzenlenmiştir⁶⁸. Fakat evlat edinilenin öz anne babasının soyadını taşımakta menfaati bulunuyorsa bu durumda dava yoluyla buna ilişkin talepte bulunulması mümkün kabul edilmektedir⁶⁹. Evlat edinilen ergin ise, eğer isterse evlat edinenin soyadını alabilir. Kanun koyucu ergin evlat edinilene bu konuda bir seçim hakkı tanımıştır.

Evli olmayan kimsenin tek başına evlat edinmesi durumunda evlat edinen erkek ise, evlat edinilen küçük, evlat edinenin soyadını alır. Evlat edinilen ergin ise, bu durumda dilerse evlat edinenin soyadını alabilir. Evli olmayan tek başına evlat edinen kadın ise, bu durumda evlat edinilen küçük, kadının mevcut soyadını alır⁷⁰. Fakat evlat edinilen ergin ise, evlat edinen kadının soyadını dilediği takdirde alabilir. Evlat edinilen eğer evli bir erkek ise, evlat edinenin soyadını kullanmak istediğinde, eşi ve varsa çocukları da evlat edinenin soyadını kullanır⁷¹.

Evlat edinen kadının evlenmesi durumunda dahi evlat edinilenin soyadı değişmez ve evlat edinilen, evlat edinen kadının bekârlık soyadını kullanmaya devam eder⁷². Zira evlat edinilen, kadının evlilik soyadını kullandığı takdirde sanki diğer eşle birlikte evlat edinme söz konusu gibi yanlış bir izlenim verilebilir⁷³. Fakat evlat edinen kadının soyadı eğer mahkeme kararıyla değişmişse bu durumda evlat edinilenin soyadı da değişir⁷⁴.

⁶⁷ Rieck, N. 151.

⁶⁸ Evlat edinmeye ilişkin mahkeme kararı ile birlikte evlat edinilen küçüğün soyadı değişir. Evlat edinilen küçük buna itiraz edemez veya anne babasının soyadını kullanmayı talep edemez. Hüküm emredici niteliktedir. Cem Baygın, “Evlat Edinmenin Sonuçları”, *AÜEHFD*, 7(3-4), 2003, s. 629; Akıntürk/Ateş, s. 383; Aydoğdu, s. 565; Er, s. 113.

⁶⁹ Aydoğdu, s. 576.

⁷⁰ Aydoğdu, s. 573; Er, s. 115.

⁷¹ Akıntürk/Ateş, s. 382; Er, s. 116; Aydoğdu, s. 577 vd.

⁷² Başak Başoğlu, “Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi”, *İnönü Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2017, s. 368; Akıntürk/Ateş, s. 384.

⁷³ Aydoğdu, s. 575.

⁷⁴ Er, s. 115; Aydoğdu, s. 574.

Evlad edinen kadının önceki evliliği sebebiyle iki soyadı taşıması hâlinde ise, TMK m. 321 hükmü gereği, evlat edinilen, evlat edinen kadının bekârlık soyadını taşır⁷⁵.

Evlad edinilenin evli bir kadın olması durumunda, evlat edinilen kocasının soyadının önünde evlat edinenin soyadını kullanabilir.

Evlad edinenin ölümü hâlinde evlat edinilenin soyadı değişmez⁷⁶.

3. Evlat Edinilenin Ana Adı ve Baba Adı Bakımından

Eşlerin birlikte evlat edinmeleri durumunda evlat edinilenin ayırt etme gücüne sahip olmaması durumunda nüfusuna ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır (TMK m. 314/IV). Ancak kanun koyucu hükmü tek başına evlat edinmeyi kapsar şekilde düzenlememiştir⁷⁷. Yargıtay da verdiği bir kararda⁷⁸, evli olmayan evlat edinenin ana adı olarak evlat edinilenin nüfus kütüğüne yazılamayacağını belirtmiştir. Ancak verilen başka bir kararda⁷⁹ ise tek başına evlat edinme durumunda evlat edinenin adının anne olarak yazılması gerektiği yer almıştır. Diğer yandan Nüfus Hizmetleri Kanunu'na 19.10.2017 tarihinde yapılan

⁷⁵ Aydoğdu, s. 575; Er, s. 116.

⁷⁶ Aydoğdu, s. 571.

⁷⁷ Er, s. 119.

⁷⁸ "...Tek başına evlat edinme durumunda, küçüğün ana ve baba adı olarak evlat edinenin adının yazılacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla, mahkemece evlat edinme kararının verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, idareyi işlem yapmaya zorlayacak şekilde evlat edinilen küçüğün anne adı ve soyadına ilişkin olarak da hüküm kurulması usul ve yasaya uygun bulunmamıştır..." Y. 2. HD. E. 2008/1914, K. 2009/13138, T. 02.07.2009, <www.kazancı.com> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021.

⁷⁹ "...Davacı, davalı Raziye ile dava dışı F. İ.nin kızları İ. İ.'yi evlatlık aldığını, ancak İ. E.l'ün nüfus kaydında gerçek annesinin adının yazıldığını, nüfus kaydına anne adının farklı olması nedeni ile sorunlar yaşadıklarını bildirerek İ. E.ün "Raziye" olan anne adının "Ayşegül" olarak düzeltilmesini istemiştir. Mahkemece, davacının tek başına evlat edildiği, Medeni Kanun'un 314/2.maddesinde eşler tarafından birlikte evlat edinme halinde, nüfus kaydına evlat edinen eşlerin adının yazılacağına düzenlendiği gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiştir....4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 314. maddesinin dördüncü ve Nüfus Yönetmeliğinin 105. maddesinin dördüncü fıkra hükümlerine göre, eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. 15.03.2009 günlü Resmi Gazete'de yayımlanan Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün 20. maddesinin dördüncü bendinde "eşler tarafından birlikte evlat edinilen ve ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüklerin nüfus kaydına, ana ve baba adı olarak evlat edinen eşlerin adları yazılır. "Tek başına evlat edinilmesi halinde de aynı yöntem uygulanır" şeklinde düzenleme yapıldığı anlaşıldığından, evlat edinme ve tüzük tarihleri dikkate alınarak ana adı yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Y. 18. HD. E. 2014/4981, K. 2014/11378, T. 26.06.2014, <<https://legalbank.net/>>, Erişim Tarihi 7 Eylül 2021.

değişiklikle yeni bir hüküm eklenmiştir⁸⁰. İlgili hükme göre, “*bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce birlikte veya tek başına evlat edinilen çocuk veya erginlerin bu maddenin yürürlüğünü izleyen beş yıl içinde nüfus müdürlüklerine başvurmaları hâlinde nüfus kaydında ana ve/veya baba adı ya da soyadı olarak evlat edinenlerin ad ve soyadları yazılır.*” Küçüklerin Evlat Edinilmesine Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m.20/IV hükmünde de tek başına evlat edinme durumunda evlat edinilen eğer ayırt etme gücüne sahip değilse, küçüğün nüfus kaydına evlat edinenin adının ana veya baba olarak yazılacağı düzenlemesi yer almıştır⁸¹. Türk Medeni Kanunu ile Nüfus Hizmetleri Kanunu ve Küçüklerin Evlat Edinilmesine Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzükte yer alan düzenlemeler birbirleriyle örtüşmemektedir.

Türk Medeni Kanunu’nda birlikte evlat edinme ile tek başına evlat edinme arasında böyle bir farklılığa gidilmesi kanunun güttüğü amaç ile örtüşmemektedir. Tek başına evlat edinen kişi ile birlikte evlat edinenler arasında böyle bir eşitsizliğin yaratılması hükmün amacı ile bağdaşmaz. Böyle bir durum tek başına evlat edinilen küçüğün mağduriyet yaşamasına sebep olur. Küçüğün üstün yararı gereği hem birlikte hem de tek başına evlat edinme için ortak bir hükmün oluşturulması gerekir⁸². TMK m. 314/IV hükmü, hem tek başına hem de birlikte evlat edinmeyi kapsar şekilde değiştirilmelidir. Diğer yandan doktrinde yer alan katıldığımız görüşe göre⁸³, evlatlığın yaşı veya ayırt etme gücü dikkate alınmaksızın nüfus kayıtlarında evlat edinenin adının ana veya baba olarak yer alması daha da isabetli olur. Evlat edinen ile evlat edinilen arasındaki ilişkinin doğal ve gerçek bir ana baba ilişkisi olarak yansımaları sağlayan bir hüküm olması sebebiyle küçüğün yaşı ya da ayırt etme gücünün bulunup bulunmaması konusunda bir ayrıma gidilmemelidir⁸⁴.

4. Vatandaşlık Bakımından

Evlat edinme esasen kural olarak vatandaşlığı etkilememektedir. Ancak özel bir kanuni düzenlemenin bulunması durumunda evlat edinilenin vatandaşlığının etkilenmesi söz konusu olabilir⁸⁵. Evlat edinilenin vatandaşlığına ilişkin ne eski ne de yeni Medeni Kanun’da bir düzenleme yer almamaktadır. Vatandaşlığa ilişkin

⁸⁰ Er, s. 119.

⁸¹ Er, s. 120.

⁸² Er, s. 120.

⁸³ Mehmet Işık, *Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Evlat Edinme*, Adalet Yayınevi, 2005, s. 99; Aydoğdu, s. 483; Er, s. 120.

⁸⁴ Er, s. 122.

⁸⁵ Aydoğdu, s. 583-584, Er, s. 122.

düzenleme 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yapılmıştır⁸⁶. Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 17 hükmüne göre, “*Bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen ergin olmayan kişi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla, karar tarihinden itibaren Türk vatandaşlığını kazanabilir*”.

Evlat edinilen eğer erginse, evlat edinmenin vatandaşlığa etkisi bulunmaz. Evlat edinmede vatandaşlığa ilişkin düzenleme ergin olmayan küçükler için yapılmıştır. Vatandaşlığın etkisi tek taraflı olup evlat edinilenin vatandaşlığı evlat edinenin vatandaşlığına etki etmez⁸⁷.

Vatandaşlık kazanıldıktan sonra evlat edinme ilişkisinin çeşitli nedenlerle sona ermesi hâlinde evlat edinilenin sonradan evlat edinme sebebiyle kazandığı Türk vatandaşlığı ortadan kalkmaz⁸⁸. Diğer yandan evlat edinen herhangi bir sebeple vatandaşlığı kaybettiğinde evlat edinilenin Türk vatandaşlığını kaybedip kaybetmeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre⁸⁹, evlat edinen vatandaşlığını kaybetse dahi evlat edinilenin vatandaşlığı etkilenmez. Aksini savunan diğer bir görüşe göre⁹⁰ ise, evlat edinenin vatandaşlığı kaybetmesi durumunda evlat edinilen de vatandaşlığını kaybeder. Zira Türk Vatandaşlık Kanunu'nda bu konuya ilişkin açık düzenleme bulunmaktadır.

5. Hısımlık Bakımından

Soybağının kurulması yollarından birisi de evlat edinmedir. Evlat edinme ile beraber evlat edinen ve evlat edinilen arasında kendiliğinden soybağı kurulur. Fakat soybağı kan bağına dayanmadığından hısımlık yalnızca evlat edinen ile evlat edinilen arasında doğup evlat edinilenin kan ve kayın hısımlarına sirayet etmez⁹¹.

Evlat edinen ile evlat edinilenin alt soyu arasında bir hısımlık meydana gelmez. Her ne kadar TMK m. 500/I hükmünde, evlatlık ve altsoyu evlat edinene kan hısımlığı gibi mirasçı olur şeklinde düzenleme bulunsa da burada bir hısımlık

⁸⁶ Akıntürk/Ateş, s. 384; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 341; Aydoğdu, s. 583; Er, s. 122.

⁸⁷ Aydoğdu, s. 584, Er, s. 122.

⁸⁸ Er, s. 126.

⁸⁹ Ahmet Cemal Ruhi, *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 53, Belen, s. 80.

⁹⁰ Aydoğdu, s. 585; Er, s. 127.

⁹¹ Aydoğdu, s. 512; Aydos, s. 135; Akıntürk/Ateş, s. 384.

ilişkisinin var olmadığı doktrinde kabul görmektedir⁹². Evlat edinen kimse, iki kişiyi evlat edindiği takdirde evlat edinenler arasında da kardeşlik ilişkisi bulunmaz⁹³.

Evlat edinme durumunda evlat edinilenin anne babası ile olan soybağı ortadan kalkmamaktadır⁹⁴. Bu durum Türk hukukunda bazı konulara ilişkin olarak sınırlı evlat edinme sisteminin kabul edilmiş olmasının bir sonucudur. Bunun neticesinde evlat edinme ilişkisi kurulduktan sonra da evlat edinilen ile anne babası arasında nafaka yükümlülükleri ve mirasçılık devam eder⁹⁵.

6. Evlenme Yasağı Bakımından

Evlat edinme kararı mahkeme tarafından verildikten sonra evlat edinen ve evlat edinilen ile onların altsoyu ve eşi arasında evlenme engeli meydana gelir. Eski Medeni Kanundan farklı olarak⁹⁶ buradaki evlenme engeli, kesin evlenme engeli niteliğindedir⁹⁷. Bu sebeple evlat edinen ve evlat edinilen arasında gerçekleşen evlilik mutlak butlanla batıldır⁹⁸.

7. Velayet ve Bakım Yükümlülüğü Bakımından

Tek başına evlat edinmede velayete evlat edinen sahip olur. TMK m. 314/I hükmüne göre, “*anne babanın sahip olduğu haklar ve yükümlülükler evlat edinene geçer*”. Böylece biyolojik anne babanın evlat edinilen üzerindeki velayeti son bulur⁹⁹. Evlat edinme durumunda biyolojik anne babanın velayetinin akıbetine ilişkin doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüşe göre¹⁰⁰, evlat edinme durumunda velayet hakkının devri söz konusudur. Diğer bir görüşe¹⁰¹ göre, böyle bir durumda biyolojik anne babanın velayet hakkı sona erer ve evlat edinme ile beraber

⁹² Akıntürk/Ateş, s. 384-385.

⁹³ Akıntürk/Ateş, s. 385.

⁹⁴ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 339.

⁹⁵ Fakat burada evlat edinilenin nafaka talebi ikincil durumdadır. Evlat edinilen öncelikle evlat edinenen nafaka talebinde bulunur ve evlat edinen eğer nafaka yükümlülüğünü yerine getirmese evlat edinilenin biyolojik anne babasından nafaka talebinde bulunabileceğinin kabulü doktrinde daha isabetli bulunmaktadır. Dural/Öğüz/Gümüş, s. 340.

⁹⁶ Eski Medeni Kanun döneminde evlat edinen ve evlat edinilen ve eşleri arasında kesin bir evlilik engeli bulunmamaktaydı. Böyle bir evlilik gerçekleşmesi hâlinde evlilik geçerli kabul edip evlatlık ilişkisi ortadan kalkmaktaydı. (MK. m. 121).

⁹⁷ Akıntürk/Ateş, s. 384; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 340.

⁹⁸ Türker Yalçınduran, “Evlatlık İlişkisinde Evlenme Yasağı”, *Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan*, 2006, s. 633 vd; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 340; Aydos, s. 135; Er, s. 104.

⁹⁹ Dural/Öğüz/Gümüş, s. 338.

¹⁰⁰ Aydoğdu, s. 535.

¹⁰¹ Akıntürk/Ateş, s. 385; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 338; Er, s. 96.

evlat edinen için yeni bir velayet hakkı doğar. Velayet hakkının son bulması biyolojik anne babanın evlat edinilenle kişisel ilişki kurmasına mâni değildir¹⁰².

SONUÇ

Evlat edinme bakımından öncelikli dikkate alınan unsur evlat edinilenin yararidir. Tek başına evlat edinmede evlat edinilenin fiziksel ve duygusal gelişimi için bakım ve eğitimini özveriyle sağlayan ebeveyne sahip olması ihtimali çok da uzak gözükmemektedir. Bu yüzden tek başına evlat edinmenin daima evlat edinilenin yararına olmayacağına ilişkin yapılan değerlendirme her zaman yerinde olmaz. Evlat edinilenin özellikle de çocuğun üstün yararı gözetildiğinde tek başına evlat edinmenin yapılması uygun görülüyorsa tek başına evlat edinme kararı verilmelidir. Diğer yandan hâkim zaten tek başına evlat edinme başvurusunda bulunan evli olmayan kişinin bu sorumluluğu alacak yeterlikte olduğuna kanaat getirirse evlat edinme gerçekleşeceğinden her somut durum kendi içerisinde değerlendirilmelidir. Ayrıca tek başına evlat edinme hâli evlat edinilene her iki ebeveynin bulunduğu bir aile ortamı sağlayamıyor olsa da evlat edinmeden önceki duruma göre yine de daha tercih edilebilir olabilir. Kanaatimizce birlikte evlat edinme- tek başına evlat edinme arasında öncelik sırası yapılması yerine evlat edinilenin yararının hangi hâllerde daha ön plânda olacağı somut olaylara göre münferit olarak değerlendirilmelidir. Eğer evlat edinilen evlat edinmeden önceki durumuna göre daha iyi bir durumda olacaksa tek başına evlat edinme kararına hükmedilmelidir.

Birlikte evlat edinme durumunda eğer küçük ayırt etme gücüne sahip değilse nüfus kütüğüne evlat edinen eşlerin adları ana ve baba olarak yazılmakta iken TMK m. 314/IV hükmü bu hakkı tek başına evlat edinen kişiye tanımamıştır. Diğer yandan Nüfus Hizmetleri Kanunu'na 19.10.2017 tarihinde yapılan değişiklikle yeni bir hüküm eklenmiş ve ilgili hüküm tek başına evlat edinen kişinin de küçüğün nüfus kütüğüne ana veya baba olarak yazılmasına imkân sağlamıştır. Küçüklerin Evlat Edinilmesine Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük m.20/IV hükmünde de tek başına evlat edinme durumunda evlat edinilen eğer ayırt etme gücüne sahip değilse, küçüğün nüfus kaydına evlat edinenin adının ana veya baba olarak yazılacağı düzenlemesi bulunmaktadır. Hâl böyle olunca TMK ile Nüfus Hizmetleri Kanunu arasında bir farklılık ortaya çıkmıştır. Zaten kanaatimizce de evlat edinileni koruma amacıyla getirilen hükmün tek başına evlat edinme ile birlikte evlat edinme arasında farklı uygulamaya sebep olması da hükmün amacı ile bağdaşmamaktadır. Çocuğun yararı ilkesi gözetilerek tek başına evlat edinilen için oluşacak olumsuzlukların önüne geçilmesi bakımından yeni bir düzenleme

¹⁰² Akıntürk/Ateş, s. 385; Dural/Öğüz/Gümüş, s. 338; Er, s. 100.

yapılmalıdır. Bu sebeple TMK m. 314/IV hükmü hem tek başına evlat edinene hem de birlikte evlat edinenleri kapsayacak şekilde tekrar düzenlenmelidir. Hatta evlat edinilenin küçük ya da ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususunda bir ayırım yapılmaksızın her iki durumda da evlat edinenin adının ana ya da baba olarak yazılması daha da uygun olacaktır. Böylece taraflar arasında gerçek bir ana baba ilişkisinin yansıması nüfus kaydında da pekişecektir.

KAYNAKÇA

- Akıntürk T/Ateş D, *Aile Hukuku*, 23. Bası, Beta Yayınları, 2021.
- Arık K F, “Evlat Edinme Bakımından Türk ve İsviçre Doktrin ve Tatbikatı Arasında Bir Mukayese”, *AÜSBFD*, 13(4), 1958, s. 95-114.
- Aydos O S, “Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 2000, s. 117-141.
- Başoğlu B, “Soybağının Çocuğun Soyadına Etkisi”, *İnönü Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2017, s. 351-378.
- Baygın C, “Evlat Edinmenin Koşulları”, *AÜEHFD*, 7(3-4), 2003, s. 591- 626 (Evlat Edinmenin Koşulları).
- Baygın C, “Evlat Edinmenin Sonuçları”, *AÜEHFD*, 7(3-4), 2003, s. 628-650.
- Belen H, *Yeni Medeni Kanun Hükümleri Uyarınca Evlat Edinme*, Beta Yayınları, 2005.
- Çağlayan Aygün G, “Amerikan Hukukunda Evlat Edinmeye Bir Bakış: Vermont Eyaleti Örneği” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 27(1), 2021, s. 716- 740.
- Çağlayan Aygün G, *Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Evlat Edinme ve Sonuçları*, Tıpkı 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2021, (Evlat Edinme ve Sonuçları)
- Deniz H, Küçüklerin Evlat Edinilmesinin Şartları, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2009.
- Dural M/ Öğüz T/Gümüş M A, *Aile Hukuku*, 15. Bası, Filiz Kitabevi, 2020.
- Er A, *Küçüklerin Evlat Edinilmesi*, 1. Baskı, Filiz Kitabevi, 2020.
- Güven K, “Evlat Edinmeye İlişkin Türk Medeni Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Yargıtay Dergisi*, 32(4), 2006, s. 529- 552.
- Hegnauer C, “Das Neue Schweizerische Adoptionsrecht”, *Juristen Zeitung*, 28. Jahrg., 1973, <<https://www.jstor.org/stable/20813104>>Erişim Tarihi 7 Eylül 2021, s. 583-585 (Adoptionsrecht).
- Hegnauer C, *Schweizerisches Zivilgesetzbuch Familienrecht 1. Teilband Die Entstehung des Kindesverhältnisses Artikel 252- 269c*, Stämpfli Verlag, 1984, Art. 264b (Familienrecht).
- Işık M, *Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Evlat Edinme*, Adalet Yayınevi, 2005.
- Kızır M, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, *SÜHFD*, 17(1), 2009, s. 151-184.

- Köprülü, B/ Kaneti S, *Aile Hukuku*, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, 1989.
- Öztan B, *Aile Hukuku*, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 2014.
- Pffafinger M/Schwenzer I, *Internationale Adoption. Workshop 4: Adoption durch Einzelpersonen sowie homosexuell ausgerichtete Personen*, FamPra.ch-Schriftenreihe zum Familienrecht Band/Nr. 1, Stämpfli Verlag AG, 2009, <<https://www.swisslex.ch>> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022, s. 151-160.
- Rieck J, *Ausländisches Familienrecht*, C.H. Beck Verlag, 2021, <<https://beck-online.beck.de/Home>>Erişim Tarihi 5 Eylül 2021, Rn. 151-153.
- Ruhi A C, *Türk Hukukunda Evlat Edinme ve Evlat Edinme İle İlgili Yabancı Mahkeme Kararlarının Türkiye’de Tanınması*, Seçkin Yayıncılık, 2002.
- Sadioğlu F C, “Türk ve İsviçre Medeni Kanunlarına Göre Eşlerin Birlikte Evlât Edinmesi Kuralı”, *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 2020, s. 730-759.
- Sağlam R, Türk Medeni Hukukunda Evlat Edinme, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, 2019.
- Schlitt G/Müller G, *Handbuch Pflichtteilsrecht*, 2. Auflage, C.H. Beck Verlag, 2017, <<https://beck-online.beck.de/Home>> Erişim Tarihi 7 Eylül 2021.
- Schwenzer I/Büchler A/Cottier M, *Die Praxis des Familienrechts, Familienrecht und gesellschaftliche Veränderungen*, Stämpfli Verlag, 2014, <<https://www.swisslex.ch/>> Erişim Tarihi 10 Eylül 2021, s. 966-1008.
- Şahin Şengül E, “Alman Hukukunda Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Yeni Dönem”, *YHBD*, 6(1), 2021, s. 327- 364.
- Yalçınduran T, “Evlatlık İlişkisinde Evlenme Yasağı”, *Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan*, 2006, s. 631-653.